

Iturria: *Bertso guztiak*, Pedro María Otaño (Antonio Zavalaren edizioa). Auspoa, 1994.

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/O/OtanoLora.htm>

LORA

Pedro Mari Otaño

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

LORA

IPUIKANTA IRU EGINTZATAN

EGILLEAK

ARAZ: mutill gazte alai bat.

GAINTZA: seme askoren aita, alabik gabe.

LORA: neskatz gazte umezurtza, Gaintzaren alabordekua.

AGIRI: erriko dontzella bat, Arazen emaztegaia.

ALDUN: erriko etxe on bateko semia, Loraren senargaia.

KASKAR: erriko emakume bat.

LENENGO EGINTZA

*Iruditegiak aurkezten du Elizondoko erriko plaza Baztango Balleran.
Santiago erriko patroiaaren eguna da, eta illunabarra, festako jendia aldegi-
ten asi dan orduba.
Aditzen da fandango baten azkena, eta neskatz eta mutillak urruntzen
dijuaizen bitartean, kantatzen dute onela:*

LENENGO IRUDIA

Guazen, lagunak, goazen,
illunabartu da;
goazen, festa eder au
goguan degula.

BATEK:

Gaurko pozezko dantzak
bat ez du nekatzen.

BESTE BATEK:

Mutillak, berandu dek
ta etxera goazen.

TALDE BATEK, 1º:

Elbetarrak nekatu dira

BESTEAK, 2º:

ta Gartzaingoak geiago,

BESTE, 3º:

Lekaroztarra deitutzen danik
aspertzen ez dala nago.

BESTE, 4º:

Bejondaiola Iruritari
guziyak baño gorago,
errikoetxean beren izena
mill'aldiz jarriya dago.

1º, 2º, 3º:

Baztandarrak badira
ez da zer esanik,
ez baita bat atzera
geldituko danik;

naiz festan, berdin gerran,
noranaira joanik,
eriotzari ere
bildur gabetanik.

BATZUEK:

Ara, izarrak agertu dira,
otzaro dator aizian,
eta geiena maite dubena
gure zai dago etxian.

DENAK:

Egiya da, orain ta len
amak zer onak diraden,
biotza barren-barrenen;
penik eman gabe, arren!,
mugi gaitezen lenbailen;
berriz ere festak emen
laster ditugu izanen,
goazen, bada, goazen, goazen.

(Alde banatatik joana, taldeka)

Kantatu itzatzute,
napar menditarrak,
sorterri ederraren
glori antziñarrak,
ondo irabaziyak
len guraso zarrak,
biotz eta burudun
euskaldun azkarrak.

Bizi bedi Naparra
doatsu ta pakez,
bere fueruakin da
bere borondatez;
norbait miñdutzen bada
gure libertadez,
berendu dezatela,
guk bezela, lege,
ta ez guri kendu ta
berentzat ezerez.

Oitura on eder au
zeñek ez du naiko?
Mundu onetan ez da
oberik jarriko;
beragatikan gorde
dezagun betiko,
bein galtzen bada berriz
ez da etorriko.

*(Festazaleen kantu-oiartzunak
urruntzen dijoazen bitartean,
gelditzen dira iruditegian Agiri eta Araz.)*

II-GARREN IRUDIA

(Araz eta Agiri.)

AGIRI:

Zergatik da zu triste
gaur egotia?

ARAZ:

Ai, Agiri, nago txit
kezkaz betia.

AGIRI:

Zer da, ordia?
Zergatikan zu etzaude alai?
Ez al dirazu len bezela nai?

ARAZ:

Animan ekaitz beltzak
baitit eraso,
ezin det azaldu ta
ezin det jaso...

AGIRI:

Esan Araz,... o!
Ordu gaiztuan nago ikusten
zeluak lotu ote zaituzten.

ARAZ:

Ez, Agiri maitia,
maite kutuna;
ez da nere miña zuk
uste dezuna
orren illuna;
bañan zertan itzegiñ? Zergatik?

AGIRI:

Zerbait gordetzen dezu, ez dakit..
Esan zaidazu Jainkuagatik.

ARAZ:

Bai; amorezko su bat
garturikan dena
da emen

(biotza señalatubaz)

txit barrenen
gordeta dagoena,
nere biziarentzat
gauzik biarrena,
eta nere anima
kiskaltzen dubena.

AGIRI:

Lorerik politena
zugatikan beti
badakizu ipintzen
detala maitati,
nik aingeru bati?
Ezerk ez nau poztuko
zugandik urruti.

AGIRI:

Urrutira al zuaz?

ARAZ:

Uste det ala,
badakizu biotzez
nai dizudala,
eta neretzako zu
dena zerala,
o, aur leiala,
ta zuri eskeintzeko

deus ez derala.
Ez det dirurik,
ez eta etxerikan,
ain gutxi lurrik,
ta doatsu ikusi
nai zinduzket nik.

AGIRI:

Araz, maite nazu ta
aski dut ori.

ARAZ:

Bañan nik ditxa eman
nai dizut zuri
eta, agur egiñaz
sorterriyari,
banua sarri,
bear dana kentzera
Amerikari;
andik etorri
ta jauregi batean
nai zaitut jarri
erregiñ bat bezela.
Bañan, Agiri!
Denbora luzian ez
banaiz agiri,
itxoingo al dirazu
benetan neri?

AGIRI:

Ait'ama onraduben
alaben gisan,
nik itxedongo dizut,
ez bildur izan,
naiz emen, naiz an;
eta illko baziña
zere lankintzan,
otoitz elizan
egingo nuke beti
bakar-bizitzan,
Jaungoikuak zeruban
elkartu gaitzan.

BIYAK:

Urte luzeak, urte samiñak,
garratzak eta zikoitzak,
leunduko ditu, maite laztana,
barrengo biyon oroitzak;
lasa joan zaitez, itxoingo dizu
lasa joango naiz, itxedongo dit
erru gabeko biyotzak,
beti zugatik egiñaz nere
beti nigatik egiñaz bere
erregu eta otoitzak.

*(Bikida °ya bukatu danean, agertzen da
txokoan Lora, oituzko gozotasunean.)*

III-GARREN IRUDIA

(Lengoak eta Lora.)

LORA:

Araz gizagajua,
Agiri gaixua,
ai, kendu al baneza
zuen arazua!

AGIRI-ARAZ:

Lora, zu beti ona,
zu beti gozua.

LORA:

Onak zer baliyo du,
ez bad'indartsua?

ARAZ:

Asnas berri pizkorra
da nekatubentzat
eguzki gozatsuba
ekaitz gogorrentzat,
argi dizdizariya
illunpearentzat,

iturri pozgarriya
egarriarentzat,
ta laguntza bakarti
triste daudenentzat.

LORA:

Nola onak zeraten,
adi nazazute:
aita zai dago eta
joan ordu dezute;
gaur emen itzegiña
neurtu ezazute,
baldin gero damuba
sortzen bazaizute,
illdakorik malkoak
piztutzen ez dute.
Goazen, goazen, galaiak,
lagun nazazute.

(Joaten dira txokotik.)

IV-GARREN IRUDIA

(Gaintza, bakarrik, irteten da eskuitik.)

GAINTZA:

Gazte oriek nun ote daude?
Gauz onek miñ ematen dit!
Baña zer egiñ, alabearrak
patu au ekarri badit?
Gure Jainkuak ainbeste seme
maitagarri eman dizkit
eta, Berari eskerrak, denok
ondo arkitzen gera txit;
bañan Arazen bizilekuba
nola billatu ez dakit.

Nik ez nuke nai Araz iñola
nere ondotik bialdu,
Amerikara joan nai dubela
esana izan biar du;
neregatikan etorkizuna
berak ez dezala galdu,
debekatzia gaizki deritzat
saiatu nai baldin badu;
aberastutzen ez bada ere
bizi dedilla onradu.

O, Jaungoikoal Zenbait seme on
zor dizkitzun gurasuak
eskatzen dizu begiratzeko
errukiz beren pausuak;
Gaintza zarrari argitasuna
giyatutzeko gaixuak,
noranai joanda izan ditezen
garbi eta fedetsuak,
gaitzik gabeak ta onradubak,
beti euskaldun prestuak.

V-GARREN IRUDIA

(Gaintzak bukatzean, agertzen dira Lora eta Araz.)

LORA-ARAZ:

Aita maitea, non zabiltz?

GAINTZA:

Zuen billa etorri naiz.

LORA:

Goazen orduban etxera
elkarrekin apaltzera.

DENAK:

Guazen apaltzera.

VI-GARREN IRUDIA

*(Aditzen da barrenen, ardandegi batian
balitz bezela, kantu au:)*

Aditzen al dezute
soñu eder ori? (bis)
Saratik eldu zaigu
gure Muñagorri. *Rau!*
Rau, rau, rau, rakatapan!
Au dek umoria,
utzi alde batera
euskaldun jendia.

*(Bitartean agertzen da Aldun, Lora
eta Arazekin Gaintza joan dan beste aldetik.)*

ALDUN:

Loraren ibiltoki
bedeinkatubak,
entzun zaizkidatzute
nere kantubak.
Ai, baleraki
nik zenbat nai diotan,
bañan ez daki!
Eta aur alaiak
ainbeste maite ditu
aita t'anaiak;
gañera berriz
Gaintzaren etxe ona
pozez et'argiz
dauka betia.
O, aur laztangarriya,
Lora maitia!
Nola neretu zure
borondatia?

*(Aditzen da berriñ ardandegiko euskal kantua;
iruditegia dijua illuntzen, eta jarraitzen du Aldunek:)*

O, aingeru zerutar
Lora garbiya,
Elizondoko kutun
erogarriya,
mirabe fiña,
udaberriko lore
urrez egiña;
zu gabetanik
eziñ izan nezake
bizitze onik;
zeru goitiyak,
leortu itzatzute
nere begiyak,
ta zenbat nai diotan
esan, mendiyak.

O, izar dizdizari,
gordeka zeruban
zabiltzana, lañuak
baño goraguan,
ikusi zazu Lora
lotan noiz daguan;
eta esan zaiozu
amets gozaruan,
bulla gabe, ixilka,
belarri onduan,
jakiñ dezan Aldun-ek
zenbat maite duban.

VII-GARREN IRUDIA

*(Eguna zabaltzen ari da, eta
gaugaliarrak irteten dira ardandegitik.
Egiten da aldaera bat eta aurkezten da Pasaiako kaia.*

*Gaintza, Lora, Agiri, Araz eta onen anai eta
adiskide batzuek, eta Amerikarako ontzira dijuan jendia.
(Orkestak jotzen du zer bait.)*

1 ° TALDEA:

Buenos Airesa zuazte, beraz?

2° ID.:

Ala nai genduke beintzat.

1 ° ID.:

Aize bigun ta itxas geldiya
izan dedilla zuentzat.

EMAKUME BATZUEK:

Asko ikusten ditugu joaten
Amerikako aldera,
bañan txit gutxi etortzen dira
berriz sorterrri maitera.

GIZONAK:

Ez degu zispuru ta
negar biarrikan,
euskaldunak ugari
daude Amerikan;
gaur ez dago inñolaz
lengo konturikan,
joan-etorriya errez
egiten da andikan.

DENAK:

Euskal-errira laster,
orañ zuaztenak,
pozkidaz etortzia
nai genduke denak,
aitak, amak, anaiak,
arreba zuenak,
ta beste biyotzetik
maite zaituztenak.

GAINTZA: (*Arazi*)

Agur, seme on biyotzekua,
izazu zeruba lagun,
ta Jaungoikuak eman deizula
bear ainbat argitasun;

etzaitezela Beraz ta nitzaz
aztuta okerrera jun,
pobre bai, baño badakizu zer
izen garbi daramagun.

Suerte txarrez ondasunikan
eziñ badezu ekarri,
arlote bizi zaitia baño
ez inñon mantxik ezarri;
Elizondotar Gaintzako seme
bezela prestu ta garbi,
etzaitezela sekulan izan
erriyaren lotsagarri.

Araz maitia, seme laztana,
elkar utzitza guaz,
estura ontan aita zar batek,
bere biotza lertubaz;
eskatzen dizu: zere lanetan
ondo naiz gaizki bazuaz,
ez gero aztu Euskal-erriyaz,
aitaz eta Jaungoikuaz.

Eta, zabiltzan leku guztiyan,
ezagutzen zaituztenak,
zu ikustean esan zatela
egiya maite dutenak,
oroiturikan euskaldun zarrak
utzi dituzten omenak:
«Aitorren seme kantauritarrak
dira jenderik onenak,
beren izena loitu baño len
noiznai illko lirakenak».

ARAZ:

Nik juramentu egiten diyot,
o nere aita maitia!
Non-nai ta beti jarraituko det
berorren borondatia.

LORA ETA AGIRI:

Agur, nere anaia,
Agur, Araz, agur;
etzaitzelaz aztu
non uzten nazun gaur.

*(Joaten dira ontzira balijoaz bezela Amerikara dijuazanak,
eta iruditegiyan gelditzen diranak esaten dute:)*

Agur, euskal prestubak,
joan zaitezte ongi,
ondo pasa zazute
itxas zabal ori;
emandako itzikian
ez aztu inñori,
zori on bat dedilla
zuengan erori,
ta zeren lur maitera
lenbailen etorri.

(Dijoaizenak kantatzen dute barrenen:)

Agur, Euskal-erria
ta zure almenak,
asnasa ta argiya
eman zigutenak;
agur, txoko gozo ta
mendi alaiak,
baso, arkaitz, iturri,
zuaizti lardenak;
agur, guregaitan
triste zaudetenak,
agur, gure biyotzen
maitagarrienak,
agur, mundu ontako
gauzarik onenak;
Jainkuak nai dun arte
agur, agur, denak.

*(Burtiña erortzen dan bitartean,
iruditegiyan daudenak astintzen dituzte
beren esku-zapi eta txapelak, dijoazena agurka.)*

LENENGO EGINTZAREN BUKAERAN ERASKIÑA

(Pasaian.)

ARAZ:

Agur, aita laztana,
Lora, izan ongi;
agur, adiskideak,
urruti nua ni.

Eta zuri, Agiri,
nola esan egiya?
Ikusten dezunian
goiz egunsentiya,
leiotik gelatxora
datorren berriya,
gozoro banatubaz
zeruko argiya,
ta gero igotzean
sutan eguzkiya,
alaitubaz landare
intz-malkoz bustiya,
sinistu zazu dala
gauz ori guztiya
nik zukanako detan
naitasun aundiya.

Ta gero eguzkiya
goititzen danielan,
argiya zabalubaz
mendiyan gañian,

soro zabaletan da
baso illunian,
oroitu zazu Araz
zure barrenian,
gogora zaitez beti
nere izenian.

Eta illargi txuriska
zeruban goratzen
ikusten dezunian
argiz dizdiratzen,
ni bezela zu ere
zaude begiratzen,
biyon begiratubak
an bildu ditezen.

Txor-txor aditutxian
iturritxoari,
eta *mur-mur* soñuba
errekatxoari,
edo aize jostallu
zuzmurlariyari,
esan biar diyozu
zere burubari:
«Araz-en biotzeko
kantuba da ori».

Itxas-ertzean noizbait
bakar zaudenian,
bagak leun ta geldiro
datozkitzunian,
artu biar dituzu
maitetasunian,
zergatik joango dira
nere izenian,
muñ ematera zure
ointxoen gañian.

Oiuz edo ixilka,
nola edo ala,
uste badut zugana
joan ditekeala,
zernai gauzi esango
diot bereala:
«Zuaz, mintza zaiozu,
maiz entzun dezala
Araz bere maiteaz
aztutzen ez dala».

O, Agiri kutuna,
nere itxumena!
Zurekin gelditzen da
nere biotz dena.

BIGARREN EGINTZA

Iruditegiak aurkezten du Gernikako ostatu bateko gela bat, eta aritz donetiarren azpian ekondetxera dijoa probintzi Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako ekautuen bilguma edo batzarrea.

LENENGO IRUDIA

(Gaintza, Lora, Agiri eta Aldun.)

GAINTZA:

Ona, nere maiteak,
lur argidotarra,
nere betiko amets
t'animako arra;
ara or aritz santuba
azalkai gutarra,
orren argitasuna
ta bere indarra
daukagu mundu ontan
zabaldu bearra:
Jaungoikoa, euskera
eta Lege Zarra.

LORA:

Kulunkatzen ninduzun
siaska maitetik
asi ta geroztikan,
biotz-biotzetik
beti eskatzen nuben
egun onengatik,
eta azkenean orra
iritxi zugatik.

ALDUN:

Gure maitetasuna
jaio zan ordutik,

guk enegutu degu
benaz ta gogotik
elkarrekin ementxen
bildutzeagatik.

AGIRI:

Araz gizagajoa
ain bide luzian
joan da nol'ote dabill
leku arrotzian?
Zerubak, argizute
nere biotzian,
ikusiko al det, ail,
berriz etortzian?

GAINTZA, LORA eta ALDUN:

Araz etorriko da
indarberiturik,
sorterriya len baño
geigo maitaturik;
Amerikan gutarrak
daude beroturik,
eta aritz santuba
legetzat arturik,
aurki emen degu ta
ez euki ardurik.

AGIRI:

Emen zeren zai gaude?

ALDUN:

Batza bukatu zai.

LORA:

Onenbeste denboran!
Oraindik ere bai?

(Sentitzen da barrego festa-murmura.)

GAINTZA:

Or gauza txit astunak
dabiltza tratatzen.

LORA:

Eta ots oiek?

ALDUN:

Orain
dijoaz bukatzen.

GAINTZA:

Laster jakingo da zer
erabaki duten.

AGIRI:

Goazen, bada, goazen.

BIGARREN LAURKA EDO AGERPENA

*(Aurkeztatzen da Batzartegiko plaza^{txoa},
eta dagokizkan karrikak.
Soñulariak euskal doñu batzuek jotzen dituzten bitartean,
jasotzen da aldaera egiten duban burtiña.)*

DIANAGUSIAK:

Entzun zazute, euskal prestubak,
zer erabaki dan emen.

DIAK:

Aditzen gaude, jauna, guztiok,
esan bezaigu lenbailen.

DIANAGUSIAK:

Arazo eta neke askoren
ondorenean, Madrillen,
jakin zazute euskalzaleak
nola irten diran gallen.

DIAK:

Goitaltxatu ditzagun
gure ekautuak.

DIANAGUSIAK:

Araba ta Bizkaia
eta Gipuzkuak,
beren esku dauzkate
zor eta artzekuak.

DIAK:

Beraz, irabazi du
lege bidezkuak.

DIANAGUSIAK:

Bañan au da Fuegoen
zati bat bakarra,
eta guk osorik nai
degu Lege Zarra.

DIAK:

Orduban zertarako
zatiya baimendu,
guri askoz geiago
baziguten kendu?

DIANAGUSIAK:

Batzarreak orixe
nai luke zuzendu.

DIAK:

Ta zer eskatzen du?

DIANAGUSIAK:

Beti txartzat artzeko,
bear dan bezela,
Gobernu zital baten
ausardi ergela,
esanaz euskaldunok
zuzen gatzela,
lengo gure oiturak
biur ditezela,
ez degula izango
pakerik bestela.

DIAK:

Berokiñ guaz denok,
bejondaiotela!

DIANAGUSIAK:

Gipuzkoan, Araban
ta Bizkaian sarri
lauburu goititurik
bear degu jarri.

GAINTZA: (*erdira irtenik*)

Ta napar senideaz
antzi al ziñaten?

TALDEAK:

Eziñ aztu gintezke
Naparroz emen;
guk ez degu okerrik
zuekiñ izaten,
oitarauko anaiak
nola baitzeraten.

ALDUN:

Oitaraukoa da Naparroa
lenbizikoak diran añean,
bere semeai esanaz beti
onela bere alegiñean:
«Jaio zerate Euskal-erriko
egal berezi ta bikañean,
Jaungoikoa ta Lege Zarrari
eusteko gauza danen gañean».

Ebrotik aruntz bizi diraden
anai biurri batzuek baldiñ
gaizki jarri nai baginduzkete
gure odola daukatenakiñ,
erantzun bedi garbi ta leial:
«Naparrak ori ez du nai egiñ,
baizikan gogor joango gerade
noranai gure senideakiñ,
Euskal-erria bein ankapetik
irten da zutik agertu dediñ».
Araba, Bizkaia, Gipuzkoa
eta Naparra leial daude or,
lau senideak besarkaturik
iñori ezer ez diote zor;
beren arau de oiturazkoa
nai dute onez baldin baletor.
Bañan diote: «Betoiz Fueroak,
gure Lege Zar maitia betor».

TALDEAK:

Bizi bitez naparrak,
gure senideak,
besarkatu gaitezen
Aitorren semeak;
betoiz lengo Fueroak
edo arau deak,
gure guraso zarren
betiko Legeak.

Estalitako izar
ederren bir-bira,
odei beltzak urratu
eta ozgarbira
laster agertuko da
zeruben erdira,
mendi eta zelaia
irtenik argira;
eta mirarizturik
gauz oiei begira,
denak esango dute
«Fuerotarrak dira».

DIANAGUSIAK:

Eresi oiek denbora gutxi
barru osatu ditezten,
lendabiziko gallenaldiya
festan ospatzera goazen;
ez da pauso bat besterik izan
bañan au eman da zuzen,
ta patu onak lagunduko du
dena gureganatutzen.

*(Joaten dira, bilgobaila eraztubaz, leku emateko
lendabizi makildantzari eta urrena ezpata-dantzari.
Eta, onetan dabilizan bitartean edo geldiuñetan
eta len, aditzen dira txaloak eta aupadak.)*

TALDEAK:

Gora ekautak! Fuero
santubak aurrera!
Beti bizi dedilla
gurekin euskera,
Aitor eta Lartaunen
izkuntza ber-bera!

(Dantza bukatzean kantatzen da otsankida bat.)

Euskal seme maiteak,
egon ernaiturik,
beñere utzi gabe
izkuntz au azturik;
beste gauzak ez dira
—zaute sinisturik—
irudipen igeskor
batzubek besterik;
euskera galtzen bada
ez dago fuerorik.
Mintza gaitezen bada
geron mesedian
guraso zarrak eman
ziguten legian,
eziñ kontaala etsai
gogorren aurrian,
iñoiz erori gabe
arrotzen mendian,
oju egiñaz gure
izkuntz ederrian:
«Mutillak, aurrera ta
gogor sabelian».

IRUGARREN EGINTZA

*Iruditegiak aurkezten du Agiriren etxeko baratza, zeñean dabillen bera
(Agiri) aruntz-onuntz, zoroburdituba.*

AGIRI:

Eziñ nezake geiago
ta bildur aundiya daukat:
Araz aspaldiyan anbat
nitzaz azturikan dago.
Bekaitz illunak gogora
erruki gabe datozkit,
erraiak puskatzen zaizkit
ikusirik pozez Lora.

Lora ona txit
dala badakit,
bañan bere pozak
min ematen dit.

Gaizkita gabe, ai oiek lanak,
nik emen barrenen dauzkadanak!

(Bularra joaz)

(Araz urrut, aruntz begira)

nitzaz azturik agiyan beti,
begiratubaz beste norbaiti!
Ni bakarrikan
zuk lajarikan,
emen nago eziñ
alaiturikan.

Ikusitzen det, nekerik gabe
Lora egiñik Aldunen jabe.
Sasi-txermana!
Aitik ezagutu ez dubena,
t'ama zein duben ez dakiyena.

Lora doatsu, ni doakabe,
bera Aldunen lagun ta jabe,
bera aberats, ni ezer gabe,
bera etxeoandre ta ni mirabe?
Eziñ leike, ai!, ez, iñola're.

Nere animak onenbeste miñ,
bere naitasun aundiyarekiñ,
naparrak degun odolarekiñ?
Gora biotza ta gogor egiñ,
Aldun zugana etorri dediñ.

Amodiozko gudan, Agiri,
izan zaitia zu garailari,
bildurrik gabe zer esanari;
zergatik nonai aberatsari
barkatzen zaizka gauz oiek sarri.

BIGARREN IRUDIA

(Agiri eta Aldun.)
(Aldun sartzen da txokotik.)

ALDUN:

Agiri ona, beti
Arazen pozkidan,
maitatien ametsak
zer gozuak diran!

AGIRI:

Araz aztu da nitzaz.

ALDUN:

Nondikan dakizu?

AGIRI:

Ez al dezu asmatzen?

ALDUN:

Ez. Nork esan dizu?

AGIRI:

Zarregandikan iñoiz
ez al dezu entzun
amoriyuak nola
oi diran erantzun?

ALDUN:

Bai.

AGIRI:

Eta su bat dala
gozo ta leunena,
bi anima batean
gartzen ditubena?

ALDUN:

Bañan eziñ antzeman
dizut zertan zauden.
Etzaude Arazentzat?
Esan zazu, arren!

AGIRI:

Lengo maitetasunik
ez daukat barrenen.
Gaurgero ez diyo nai
Agirik Arazi,
beste su baten garrak
du onetarazi.

ALDUN:

Arriturikan nago
eziñ antzemanik,
etzait buruban sartzen
au egiya danik.
Nola entzun nitzake
gauz oiek zugandik,
Araz gizarajua
bizi bada oraindik?

AGIRI:

Eta zuk ez dakizu
zerorrek autuba
arkaitz baztar batian
nola dan sortuba.

ALDUN: Gaintzaren alaba da
nere maitatuba.

AGIRI: Zuk ez dakizu ezer,
Aldun gizajua!

ALDUN: Nai al dirazu esan?

AGIRI: Ez dakizu? Orra!

ALDUN: Esazu zergatikan
oraindik...

AGIRI: Gerora
txit ondo jakiteko
badezu denbora
zer sasi-jatorrizko
alaba dan Lora.

ALDUN: Ez nezake sinistu, (*zalantzaz*)
etzazula esan,
zergatikan bazabiltz
emen gezurretan...
Bañan, bai, esan zazu
azkar orain bertan.

AGIRI: Onen gai benazkoan
gezurrari toki
nola emango diot?
Ez bildurrik euki.
Loraren jatorriya
iñork baño obeki,
berak jaso zuben ta
Gaintzak berak daki.

ALDUN: Aski da, Agiri.

(*Biyak*)

ALDUN: Mendakaturik utzi bear dut
oinbeste pena tan lotsa,
ill bear badut illko naiz baño
egiñik len eriotza.

Nere izen garbia
loiturikan dena
utzitzea da noski
emen nai dutena.

Atozte subak eta
beroko indarrak,
purrukatu nai ditut
korapillo txarrak;
atozte ta ikusi
zazute, baztarrak,
nola txokoratutzen
ditugun zakarrak,
garbi jaio giñaden
napar menditarrak.

AGIRI: Egia da, nik eresitzen dut
naitasun ori neretzat,
bañan ez dut nai artu nazaten
emakume gaizkilletzat.

Maitatzen baldin banau,
Aldunen izena
agertuko da beti
emen goitiena.

Zer doatsu Aldunek
maite baninduke!
Araz etorri arren
bildurrik ez nuke,
ainbesteraño elkar
maiteko genduke;

ta Lora aĩn da ona,
barkatuko luke,
eta laguntzalleak
izango lituke.

(Joaten da Aldun, eta onen ondoren Agiri.)

ALDAERA

III-GARREN EGINTZA II-GARREN LAURKA EDO AGERPENA

*Iruditegiak aurkezten du Gaintzaren
etxeko gela bat, zenean ikusten dan Lora,
egatsiguntzi bat eskuban dubela,
aldagarriak txukuntzen.*

III-GARREN IRUDIA

LORA:

Zer ederki bizitzen dan
erri txiki politetan,
aundinairen arantzik gabe,
baztartxo pozgarrietan,
elkar maitatubaz bertan!

Ez da igotzen ardura
ta odol txarrik burura,
baizik denbora irristatzen da
iturri garbiko ura
ixuritzen dan modura.

Emen beti alegere
lanean da festan gaude;
apirilleko lore tartian
bezela bizi gerade,
buruko miñikan gabe.

Badator negu gogorrik,
guk ez diogu bildurrik,
zergatik ez du ezerk oztutzen
naitasunaren indarrrik,
ez beñepein baztandarrik.

Uda txit bero badator,
utzirik belarrak legor,
usai gozo bat banatutzen da
esanaz bigun ta gogor:
«Euskaldunak zerate on».

Emen uda eta negu
elkar maitatutzen degu;
aberats danak beartsuari
otz-bero gogorrek kendu,
orrek dena edertzen du.

Argatikan arloterik,
beartsu edo pobrerik,
ez da ikusten gure artean
aberatsak menpeturik;
ez da onlako lekurik.

IV-GARREN IRUDIA

*(Loraren artzai-kanta bukatzean,
sartzen da Aldun, itxuragabetuba;
eta, aterdian gelditurik, esaten du:)*

ALDUN:

Zu, emakume lotsa galduba,
zergatik saldutzen nazu?

LORA: *(txit sentituba, baño aserre bage:)*

Zer gertatzen da? Ai ene, bada!
Aldun, zer da? Esan zazu!

ALDUN: (*Lorari eltzera dijoa*)
 Zertako esan? Geigi dakizu.
 Etziñala emen sortu
 ez al dakizu?

LORA:
 Ez dakit ezer,
 bañan bildur naiz erotu
 ote zeraden. Aldun, zaude or!
 Ez gero Lora ikutu!

ALDUN:
 Sasikume bat, ait'amik gabe,
 gezurretan da losintxan
 ni atzipetzen ibilli zera.
 Zertan ez egiya esan?

LORA:
 Nere aita ez dala
 Gaintza, Gaintza bera,
 eta ni ez naizela
 Arazen arreba?
 Jesus! Gaur etxe ontan
 zer gertatutzen da?
 Esan zaidazu, Aldun:
 itxutu al zera?

ALDUN:
 Emakume txuriska,
 aski da gezurrez,
 on itxuran zabilta
 naitasun laburrez,
 baztandar onradu bat
 atxitzeko ustez.
 Zergatik etzirazun
 esan alde aurrez
 izengaña zer dezun
 ta nor zeran lege?

LORA:
 Ezin ezagutu det
 zer gertatzen zaizun,
 argatikan ez dakit
 zuri zer erantzun;

bañan Jainkuagatik,
 zaude lasai, Aldun.

ALDUN:
 Aitzakiz ta palakuz
 nai nazu lasaitu,
 zere barrengo arrak
 salatutzen zaitu.

LORA:
 Gaurdaño gaitzik egin
 ez diot inori,
 zergatik ez dirate
 aditu nai neri?

ALDUN:
 Nik ez dizut sinisten
 ezertxo're zuri.

LORA:
 Aldun, adi zaidazu.

ALDUN:
 Betor gezur ori.

LORA:
 Nik zure naitasuna
 garbi eta txukun
 gorde det. Zer eskerra
 ematen dirazun!

ALDUN:
 Doatsutzen ninduten
 maitetasun aiek,
 urratu dizkit ume
 salkindari batek.

LORA:
 Aldun, zaude pixka bat,
 aditu zaidazu.
 Nik ez det gaitzik egin,
 zertan illtzen nazu?

ALDUN:
 Zeñen alaba zeran
 zuk ez badakizu,
 galde, galde Gaintzari,
 ark esango dizu.

LORA:

Aldun, joan dira zure
naitasun maitiak,
ai zer gogorrek diran
Loraren katiak!

ALDUN:

Nere maitetasuna
zuretzat zan dena,
zergatik nintzan beti
sinisten nubena
zure gaiztakeriyak
esaten zubena;
au da nere anima
lertutzen dubena.

LORA:

Jesus! Utzi nazazu
bakarrikan, Aldun. *(Negar saminez)*

ALDUN:

Joan nadilla diozu?
Ongi da, nai det jun,
zergatikan zu ta ni
ez gerade lagun.
Agur, agur, gezurti,
ta ia berriz nun
sinistu nai dizun bat
billatutzen dezun.
Agur, betiko agur.

V-GARREN IRUDIA

(Lora, negarti, Aldun dijoan aldera begira.)

LORA:

Ikaragarriya da
gaur gertatzen dana,
ez dakit zein dan garbi
esango dubana.

Zergatik dator orren
asarre nigana,
gaur goizian ainbeste
maite nindubana?

Bañan denborarekin
jakingo da ori,
nola nik ez diotan
egin gaitz inori;
argatik erregutzen
diot Jainkuari,
izateko kupida
Lora gaixuari.

(Joaten da ezkerretik.)

VI-GARREN IRUDIA

*(Gaintza irteten da txokotik Loraren billa;
eta, au ez ikustean, esaten du:)*

GAINTZA:

Non zaude, Lora kutuna,
ume gaitzik ez dezuna?
Ikusitzen det galdu dezula
erritarren naitasuna,
zitalkeri bat izan dalako
Aldunek egin dizuna.
Badezu nork erantzuna.

Erriyan Aldunen itzak
nola dauzkaten egitzat,
gaur edo bigar damuturikan
alderatuko balitzat,
entzungo luke: «Prestuez, txarra,
emendikan aldegin zak,
bazekik zer egin Gaintzak».

VII-GARREN IRUDIA

(Gaintza eta Lora.)

GAINTZA:

Lora, mesedez.

LORA:

Ai, nere aita!

GAINTZA:

Ez izutu, ez.

LORA:

Zurea naiz ta!

GAINTZA:

Adi zaidazu, Lora,
zure izen garbiz
jakiñaren gañean
dago Aldun egiz.
Eta txit damaturik
arkitzen da berriz,
emen zurekin egiñ
zuban umekeriz.

LORA:

Bañan ez al naiz zure alaba?

GAINTZA:

Bildur naiz esateko, ai!

LORA:

Nik jakiñ nai det; erruki zaitez!

GAINTZA:

Ta gero ez banazu nai?

LORA:

O, nere aita, esan zaidazu
aiñ ixilik daukazuna,
ta neri etzait inoiz galduko
zukanako naitasuna.

GAINTZA:

Adi zaiozu, estutu gabe,
ainbeste nai dizunari,
umezurtzatxo, alabordeko
artu ziñuzen aitari.

LORA:

O, aita! Esan dena,
ez egon bildurti.

GAINTZA:

Neretzat aingeru bat
izan zera beti.

LORA:

Esan Jaungoikuagatik.

GAINTZA:

Egun batean esan ziraten,
an agiri dan goiko larrean
nola bi lagun arrotzak zeuden
eriotzaren mende, lurrean.
Ekadoia eta apaizarekin
joan nintzan aruntz al zan lenena,
eta aur eder bat billatu nuben,
zu ziñan, Lora, antxe zeundena!
Zure ait'amak, biyen gorputzak,
illak, elkarren aldamenean,
animak beste mundura joanik
Jainkuak deitu ziotenean.
Ta zu jostatzen, aingerutxoal,
kezkarik gabe illen onduan.
O zer ikuskai negargarriya
goiko larrean arkitu nuban!
Jakiñ genduben ill zitubela
ustekabe gaitz izugarriyak;
jakiñ genduben beren izena,
zeiñ ta nongoak ziraden biyak.
Urtebetez len Mena de Paz-en
ezkondurikan zeuden munduban,
ta geroztik or daude gaixuak,
maiz joaten naizen kanposantuban.

Zure guraso illai, biotzez,
malko samiñen ondora,
esan nioten: «Zaudete pakez,
ta nik aziko det Lora».

LORA:

Zergatikan lenago
esan ez dirazu?

GAINTZA:

Bildur nintzan nerekiñ
oztuko ziñan zu;
aita baten biotza
zuregan daukazu;
ta, gaizki egin badet,
barkatu zaidazu.

LORA:

Nola deitzen diozu
barkazioari,
biziya zor badiot
zure biotzari?

GAINTZA:

O, zer itz pozgarriak
sentitzen ditudan
zure ezpaintxo eta
abo maitatuban!
Badirudi sartutzen
nautela zeruban,
nere animak zenbat
gozatutzen duban!

LORA:

O, nere biotzeko
aita eta ama,
umezurtz au utzi ta
Jainkuagana
joan ziñatenak!
Ona zuen alaba
jaso zutenak
Euskal-erriyan,
miñ guztियak gozatzen
diran tokiyan,

pozkidatuba.
O, jende leiala ta
lur maitatuba!
Izan dedilla beti
bedeinkatuba!

(Aditzen da jende askoren murmur otsa.)

GAINTZA:

Murmur oriek zer ote dira?

LORA:

Zeñek daki eztan Aldun,
damuturikan datorkiguna
barkatzen ote diogun?

GAINTZA:

Ark egiñ zigun billaukeriyak
ez du merezi gauz onik;
baldiñ onera etortzen bada
erakutsiko diot nik.

*(Murmur otsa azitzen dioa.
Lengoak, Araz eta erriko jendea.)*

LORA:

O! Begira, begira:
Araz da emen!

GAINTZA:

Zer atsegintasunak
gure barrenen!

LORA:

Oratutzen dutenak
iriñ ona len,
ogi zuriya noizbait
dute izanen.

ARAZ: *(bideko jantziyarekiñ, erriko jendiaren atzetik)*

Aita, arreba Lora,
maite gozuak,
nere barrengo kutun
biyotzekuak,

izan zaitezte zuek
lenbizikuak,
estutzen zaituztenak
nere besuak.

LORA:

Agirigana nua
ikusi dezazun.

GAINTZA:

Zer egitera zuaz?
Etzaitezela jun;
Agirik Arazentzat
biotza galdu zun.

ARAZ:

Bai; jakindu det, esan dirate
nere zai aspertu zela,
eta Lorari siñu egiñaz
galdu bat balitz bezela,
losintxari ta ezti-jariyo
Aldunekin dabilela.

GAINTZA:

Ta Lorak etzekien
oraindik deusikan,
zergatik ez nion nik
esaten itzikan,
ez egiteagatik
berari gaitzikan.

LORA:

Agiri izandu da

GAINTZA:

mingain luze duna.

ARAZ:

Bai, eziñ eramanik (*Lorari*)
zure ontasuna,
ainbeste burukomiñ
ekarri dizuna.

TALDEAK:

Egiya da esaten
dezuten ori;
emen denok kontuban

gera erori
nor dan Agiri,
ta nola egiñ dizkan
milla txarkeri
orrek Lorari;
bañan ondo damutu
zaio berari.

ARAZ: (*aitari*)

Lora nere arreba
ez baldin bada,
o, aita, izan bedi
zure alaba.

LORA:

Nola ordian?

GAINTZA:

Jaungoikoak zuentzat
zeuzkan gordian
pozak ainbeste;
nola biyak zaudeten
libre ta gazte,
izan zaitezte
anai-arreben orde
senar-emazte.

ARAZ:

Nik txikitandik,
barren-barrendik,
zukanako naitasuna
sentitzen nuban,
maite zindudan,
au da esan ez nizuna,

zergatik uste
nuban ainbeste
anai-arrebak giñala,
ta beste gauzik
senide baizik
izan ez gintezkiala.

Orain zerubak
biyon eskubak
batu nai dizkigu onla,
ta saldinkari
gezurtiyari
Jainkuak lagun deiola.

Izan dezala
Aldun senarra
ordu onean beretzat.
Lora ederra,
nere izaera
beti-betiko zuretzat.

LORA:

Nik ere ala,
aurra nintzala,
biotzez maite zindudan,
bañan naitasun
beste bat nizun
anaia ziñalakuan.

Aldun sutuba
ta asarretuba
nik jakin gabe zergatik,
aitzaki pillen
billa zebillen
nigandik joateagatik.

GAINTZA:

Gure Jainkuak
sari autuak
leial bizitzen danari
ematen dizka,
denai aldizka;
emen ikusten da garbi.

Nola somatu,
zeñek asmatu

aur gertatzea Lorari?
Eziñ zeikian,
ez gentzakian
izan orrenbeste argi.

Lora gaixuak
min beltz pisuak
Arazen jaioterriyan
igaro ditu,
ta gaur alaitu
da lengo minen neurriyan;
orra sariya
irabaziya
arpegi eder garbiyan.

ARAZ: (*erriko jendeari*)

Erri prestuba, lagun leialak,
ikusten zaituztet alai,
gaur nigatikan, adiskideak,
egiten dezutela jai.
Pozkidaturik galderatxo bat
orain dizutet egin nai:
kantu maite bat Buenos Aires-en
Plaz'Euskeran euskaldunai
aditu eta nik ikasiya
bialdu nizuten danai;
esan zazute: badakizute
nola kantatutzen dan? Bai?